

През 2006 г. бяха събрани 10 000 подписа от Крумовград и близките села срещу проекта

Челопеч: Кацва птица, отлита скелет

■ "Убеждават ни, че няма да има никаква опасност, ще пеят птички, ще плуват лебеди. Само дето не предлагат да пием цианиди вместо витамини. Река Тополница понякога си сменя цветовете, а кравите пият от нея. Как после да пием това мляко?", пита Павлина Попова

В предишните броеве авторите на международното разследване за добива на злато на Балканите чрез цианиди разказаха за борбата на жителите на златодобивните райони в Турция и в България срещу мултинационалните корпорации.

НЕВЕНА ПАНАЙОТОВА
ДЕНИС КУЗНЕЦОВ

Крумовград. Един от най-екологично чистите райони в България. Въпреки многото ценни метали в района, досега тук няма производство. Според БДЗП, в тази част на Родопите е най-богатата в Европа на защитени видове хищни птици. Освен тях, това е второто място в страната по видове влечуги и земноводни, а два животински вида - родопският щипок, вид риба и вид водно конче се срещат единствено тук. Сухоzemни костенурки, също така диви орхидеи, видри и изключително редкият тракийски дъб са намерили убежище във все още дивите хълмове край града, някои от тези видове обикновено се срещат значително по на юг, по островите в Егейско море.

Офисът на „Болкан минерал енд майнинг“, дъщерната фирма на „Дънди прешгс“, която отговаря за проекта, е в центъра на Крумовград, но в петък следобед е затворен.

Напрежението е във въздуха вече няколко години. „Не ни интересува нито политиката, нито златото им. Искаме само да запазим живота си!“ казва Мустафа Афузбекир, млад фермер от Крумовград, който е предпочел да остане в България вместо да замине за Турция, както много други. „Тъкмо завърших строежа на къщата си и какво излиза, че трябва да напуснем със семейството ми и да започнем всичко отначало някъде другаде. Само че няма да стане.“ Той е твърдо решен, че няма да напусне дома си, който по проекта за мината попада в границите на хвостохранилището. Стопанството на Мустафа Афузбекир не е от най-големите, но за това пък е достатъчно да осигурява доста добри доходи на семейството му. Като повечето хора в района, основният поминък е тютюнът. „Не вярваме на приказките им, че опасност няма. Рудникът на Ада тепе ще се намира над вододейната зона на града. Как после ще пием вода? Знаем какво е положението в Турция, няма да допуснем това да се случи и тук.“ Хасковската фирма „Американ табако“, която е сред основните изкупувачи на продукцията недвусмислено заяви, че ако се реализира проектът на „Дънди прешгс“, продукцията вече няма да се купува. Това за мнозина се възприема като последно предупреждение. Годишният добив на тютюн само от района е средно по 4500 тона, което докарва на някои семейства към 10 000 лв на година, доста приличен доход. „Според тях тук няма да има безработица. Може да наемат 100, максимум 200 души за 5-6 години. А после? Какво ще правим след това всички останали? Това не е устойчиво развитие.“ продължава Мустафа Афузбекир. През 2006 г. бяха събрани 10 000 подписа от Крумовград и близките села срещу проекта, които впоследствие са внесени

Крумовград: Не се продава.

СНИМКИ: АВТОРИТЕ

Челопеч - фабриката.

в парламента.

С Алекс Нестор, мениджър проекта в „Болкан минерал енд майнинг“ се срещнахме в софийския офис на фирмата.

„В загънена улица сме“

признава той. По негово мнение конкурентни фирми стоят зад съпротивата на хората в Крумовград, а въпреки с биоразнообразието се преувеличава. „От другата страна на границата нямат намерение да правят парк, а видовете са същите“. За доктор Стоян Бешков, биолог от Природонаучния музей към БАН, няма начин екологичното равновесие да се възстанови, каквито и фантастични програми за рекултивация да предлагат от компанията.

Според ОВОС-а, проектът конкретно за Ада тепе не е голям, едва 830 000 унции злато от 5 100 000 тона руда за 6 годишен период на експлоатация, а другата част от залежа „Хан Крум“ включва и четири други находища - Скалак, Сърнак, Къклица и Къпел, със средно съдържание на злато в рудата от 4,25 гр/т и 90% предвидени за извличане и същата продължителност на работа. Или общо 24 350 000 тона руда, 5 пъти повече от предвидените за Ада тепе,

което означава, че вместо един, в района ще се появят четири открити рудника. Отпадъците, които ще бъдат депонирани във хвостохранилището също ще са неколкостранно повече според данните от ОВОС-а. „Никакви гаранции няма, че няма да има добив. Включването в Натура 2000 означава само ангажимент към околната среда“ - е мнението на Юнал Тасим, депутатът на ДПС от Крумовград. За Алекс Нестор 24-те тона злато под Ада тепе няма да останат дълго там.

„Все повече млади хора умират“

Районът на другата концесия на „Дънди прешгс“ е един от най-замърсените в страната. От височината на хълма се виждат и трите предприятия, които някога са били гордостта на българската металургия - „Елаците“, „Челопеч“ и „Пирдоп“, отдавна вече приватизирани. Преди политическите промени от края на осемдесетте, „Челопеч“ е единственото печелившо предприятие от тази категория. Екологичните пропуски на старите технологии обаче не дават покой на жителите на района и днес. Хората тук казват, че когато кацне птица край някои от хвостохранили-

щата, излитал скелет.

„Положението е направо лошо - заобиколени сме от три хвостохранилища, едното почти е затрупано. Като духне силен вятър разнася прахта чак до Копривщица. Случва се всичко, което хората си посаждат по градините да умре, заради отровите, които се разнасят по въздуха. Пък и все повече млади хора умират, най-често от рак, все повече деца се раждат болни“, споделя Павлина Павлова, която е сред най-активните членове на младежкото сдружение „Бъдеще за Чавдар“. Статистическите данни от болницата в Пирдоп потвърждават думите ѝ. За последните три години (юли 2004 г. - юли 2007 г.) от 280 новородени в района 20 имат някакъв вид тумор, а 8 са с вродени малформации.

Съпругът на Павлина Павлова е сред онези 70 души от село Чавдар, които работят за „Челопеч майнинг“ и съвсем разбираемо, не се съгласи да разговаря с нас. „Убеждават ни, че няма да има никаква опасност, ще пеят птички, ще плуват лебеди. Само дето не предлагат да пием цианиди вместо витамини, - продължава П. Павлова. - Като че ли не ни стигат другите проблеми, река Тополница понякога си сменя цветовете, а кравите пият от нея. Как после да пи-

ем това мляко?“ Така и не видяхме водата да си сменя цвета, тежката миризма обаче се усеща от няколко метра. Но видяхме, че във водата няма никаква форма на живот, дори водорасли липсват. Поточките, които се вливат в нея са със съвсем различен цвят, виждат се малки рибки, жабки, но никоя твар не приближава до мястото, където се влива в Тополница. От РИОС отчитат съдържанието на метали в границите на нормалното. Няколко километра понадолу, след като минава през двете хвостохранилища (на „Кумерио - Мед“ Пирдоп и „Челопеч майнинг“), река Тополница минава и през язовир Тополница, а в долното си течение се използва за напояване на градините в един от най-големите селскостопански райони на страната - Пазарджишкия.

Точно срещу селото е „Челопеч майнинг“. Складовете за концентрат са празни, само гълъбите, които обитават фабриката, прелитат от време на време. Въпреки благоприятната тенденция на световните пазари, българският офис на „Дънди прешгс“ изпитва известни затруднения. Пазар-

ътът за техния концентрат е твърде ограничен, заради високото съдържание на арсен в рудата - 5,6%. За увеличаване на печалбата преди почти две години компанията депозира инвестиционното предложение за разширяване на производството и въвеждането на цианидна технология. Министърът на околната среда и водите Джевет Чакъров обаче отговаря с мъгчалчив отказ. През 2006 г. изпълнителният директор на компанията Лорънс Марсланд заяви, че „България е корупционно блато“. Две заведени дела от компанията и две решения на Висшия административен съд, задължаващи министъра да се произнесе и една жалба пред Европейската комисия, са първите стъпки, предприети от компанията.

За Алекс Нестор, с когото разговаряме в главния офис в София на компанията, „Челопеч майнинг“ е едно проспериращо предприятие и ползите за държавата са очевидни, в потвърждение даде за пример два икономически анализа, единият на Министерството на икономиката, другият на Института по пазарна икономика. Според икономическия анализ на МОСВ уравнението е съвсем друго.

И в Челопеч и в Чавдар уверенията за безопасността на проекта се посрещат с недоверие. Никола Радунчев, общински съветник от село Чавдар, няма нищо против сегашната технология, тъй като сега концентратът се изнася в Канада, заедно с него арсенът и сярата. „Ако се въведе обаче цианидната технология, това ще е много лошо за нас - същият този арсен и сярата ще останат тук. Никой не знае какви ще бъдат последствията. И това е записано в ОВОС-а“, казва той.

Разрешителните все още не са подписани, правителството все още води преговори с канадската компания и от МОСВ отказват да правят какъвто и да е коментар по този въпрос. Страхът, че фирмата ще получи зелена светлина за проектите си, се чувства в двата края на страната.

Разследването е осъществено с финансовата подкрепа на Датската мрежа за разследваща журналистика SCOOP.

Министър Шулева намалява концесионното възнаграждение

Приватизацията на най-печелившото българско предприятие - мината в Белопеч, продължава да предизвиква негативни емоции в обществото. През 1993 г. част от предприятието е приватизирана от ирландската компания „Наван майнинг“, която през 1999 г. купува 75% от него едва за 5 милиона долара. Три години по-късно фирмата е префалил, отчасти заради обвързаното ѝ с вече потънали американски енергиен гигант „Енрон“. На хоризонта се появява инвестиционната компания „Дънди прешгс“, която през септември 2003 г. купува дяла на „Наван“ за 25 милиона долара. Оставашите 25% държавният дял, е продаден през юни същата година за смешната сума от 133 192 евро. Едва 133 192 евро, или 10%, са преведени по сметката на Агенцията по приватиза-

ция, а останалите 90% - чрез компенсаторни бонусе. Концесионният договор е преподписан през февруари 2004 г., като са нанесени някои минимални корекции, в полза на компанията. Това става с допълнителното споразумение №2, подписано от министър Лидия Шулева по време на правителството на Симеон Сакскобургготски. Потърсихме г-жа Шулева за коментар, но тя отказа да разговаря с нас. Едно от най-фрапиращите изменения е намаляването на концесионното възнаграждение с 50% (т.е. от 1,5% стана на 0,75%) за периода 01.01.2004 до 31.12.2010 г. „поради наличие на неблагоприятни минно-геоложки технологически и икономически характеристики на находището Челопеч“. При стремителното покачване на цената на златото подобна формулировка изглежда странна.

Река Тополница.